

1984/85:52

Torsdagen den 13 december em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

28 § Fortsattes behandlingen av näringsutskottets betänkanden 1984/85:10, 2, 9 och 12 (*forts. från prot. 51*).

Utrikeshandelspolitiska frågor (forts. NU 2)

Anf. 163 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Lennart Petterssons partiordförande brukar säga att man skall vara varsam med orden. Han pådyvlar mig ett uttalande om att man har fått ökad protektionism i Sverige. Men vad jag sade var att det finns tendenser, både i Sverige och utomlands, till en ökad protektionism. Själva har vi velat motarbeta en sådan utveckling. Jag har inte velat pådyvla den socialdemokratiska regeringen en önskan att öka protektionismen.

Däremot kan väsentligt mera göras för att öka frihandeln, den fria handeln mellan nationer. Vi har pekat på tekoområdet, där en liberalisering av importrestriktionerna enligt vår mening är angelägen – inte minst när det gäller stödet till u-länderna. Det behövs endast ett generellt stöd till tekoindustrin, i form av en stegvis avtrappning av äldrestödet, för att en viss konkurrenskraft skall kunna bibehållas.

Vi har även pekat på möjligheterna att minska och bryta upp kartellbildningen när det gäller metallskrotet, något som Lennart Pettersson och övriga socialdemokrater i utskottet motsätter sig. Det framgår av betänkandet. Vi har varit inne på frågan om någon form av exportzoner. Det har dock inte varit fråga om några våldsamma skattesubventioner. Dem står ju Lennart Petterssons parti för. Jag tänker då bl. a. på förhållandena i Svappavaara. I stället menar vi att en väsentlig avreglering i exportzoner skulle innebära lättnader och förbättringar i fråga om handeln och arbetsfördelningen mellan resp. länder. Inom moderata samlingspartiet tror vi att frihandeln är någonting mycket väsentligt för en liten, väl industrialiserad nation. Därför måste vi försöka hålla tillbaka industrisubventionerna, eftersom dessa

tenderar att slå sönder marknadskrafterna och förstöra möjligheterna till en riktig prissättning.

I nuläget borde Lennart Pettersson vara tacksam – inte minst när det gäller varven – för att han har att göra med en ansvarsmedveten opposition, som är beredd att ta konsekvenserna av en varvsnedläggelse. Lennart Petterssons eget parti var ju berett att gå in med betydande subventioner för att exempelvis Öresundsvarvet skulle kunna bibehållas.

Anf. 164 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! I debatten före middagspausen anlade Lennart Pettersson vissa synpunkter på de skillnader som finns mellan våra partier. Men det är ju, kort sagt, just därför att det finns skillnader som vi har olika partier – annars vore det ju onödigt att ha flera partier.

Jag tyckte mig märka en del skillnader mellan Lennart Pettersson och hans eget s. k. regeringsunderlag – dvs. Jörn Svensson, vpk.

För att ge ett exempel på ett område där det föreligger skillnader nämnde Lennart Pettersson den retroaktiva bedömningen av kris- och omstrukturingsstödet till svenska industriföretag. Däremot nämnde han inte sitt eget partis bravader i det sammanhanget. Det var bara strukturfonder här och strukturfonder där. Numera berömmar sig ju socialdemokraterna av att inte göra någonting. Lennart Pettersson säger: Nu har vi lagt om politiken så, att något stöd inte längre behövs. Det är en starkt förenklad beskrivning av hur det förhåller sig. Ni har haft möjligheter att lägga om politiken, eftersom konjunkturen varit på väg uppåt sedan ni övertog regeringsansvaret. Jag hänvisar i detta sammanhang till reservation 4.

Dessutom vill jag framhålla följande. Beträffande omstruktureringen var det mesta redan beslutat vid tidpunkten för valet hösten 1982. Man var också på väg att genomföra vad som beslutats. Det skall ni vara tacksamma för. Annars hade ni en gång i kvartalet fått uppleva en kris motsvarande den vid t. ex. Uddevallavarvet.

Anf. 165 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Lennart Pettersson var mycket mån om att poängtera att både denna och tidigare regeringar är och har varit frihandelsinriktade. Jag tycker visst att det finns fog för detta påstående. Men i nästa mening kommer brasklapparna: det måste finnas undantag från frihandelsvänligheten. Vi tycker dock att de undantag som man tillåter är illa valda och pekar framför allt på teko-begränsningarna.

Det är ett faktum, Lennart Pettersson, att vi aldrig någonsin har haft så omfattande restriktioner gentemot u-länderna som vi har i dag. Det går inte att förneka att detta rimmar illa dels med de stolta frihandelsdeklarationerna, dels med vårt uttalade biståndsmål om förbättrade levnadsvillkor i u-länderna. Det är ett livsvillkor för utvecklingen där att man har en marknad för sina produkter.

När dessutom importstatistiken bekräftar att u-landsimporten har en mycket liten om ens någon inverkan på vår tekoindustris möjligheter, håller

inte Lennart Petterssons huvudargument. Svenska fabriker tillverkar i dag huvudsakligen dyrare kvalitetskläder. Där finns konkurrenterna inte i u-länderna utan i EG. Mycket tyder faktiskt på att man skulle kunna slopa alla importbegränsningar gentemot u-länderna utan allvarligare följder för svensk industri. Förmodligen skulle det vi brukar kalla lågprisimporten till viss del konkurrera ut kläder, som vi i dag handlar från andra västländer, till gagn i så fall för konsumenterna.

Detta vågar jag påstå, för studerar man kommerskollegiums uppgifter om importen för första halvåret 1984, finner man att importen av kläder från u-länderna minskar men däremot ökar från EG-länderna. Man ser också att den svenska beklädnadsindustrins totala andel av tillförseln minskar. Såvitt jag kan förstå måste det innebära att det som påverkar svensk tekoindustri situation i dag är den dyrare importen från EG-länderna. Importbegränsningar gentemot de fattigare länderna har alltså en liten betydelse, även om man accepterar motivet att vi skall skydda svensk tekoindustri. För u-länderna och för svenska konsumenter har begränsningarna däremot stor negativ betydelse. Om man skall göra undantag, Lennart Pettersson, från frihandelsprincipen, borde det vara inom områden som inte drabbar de fattigaste länderna.

Anf. 166 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Så här sade Per Westerberg: Det finns tendenser till ökad protektionism både i Sverige och i utlandet.

Av detta uttalande kan man bara utläsa en sak, nämligen att Per Westerberg vill påstå att den svenska regeringen, som ju hanterar dessa frågor, skulle ha vidtagit olika protektionistiska åtgärder av större omfattning än dem som de borgerliga regeringarna vidtog. Nu har Per Westerberg i sin replik till mig fullbordat reträtten. Han säger att hans uttalande inte skall tolkas på det sättet. Då är i och för sig saken utagerad. Men man skall vara varsam med orden, Per Westerberg.

När det gäller exportzonerna skulle det inte bli fråga om så stora skattelättnader för de multinationella företagen. Det skulle ske avregleringar och annat, i så fall förmodligen på arbetarskyddslagstiftningens område och liknande. Jag tror inte att man skall arbeta med den typen av förmånzoner för utländska företag. Det strider helt mot de förpliktelser som vi har mot våra egna svenska företag. Eller skall alla företag flytta in i exportzonerna? Det är en främmande tanke. Jag är speciellt glad över att de sympatier som centern tidigare hade i detta avseende nu har dämpats, så att centern inte längre är med på moderaternas och folkpartiets tankegångar.

Christer Eirefelt tog också upp tekostödet. Jag förstår inte varför folkpartiet driver denna fråga så hårt. Det är uppenbart att vi i vårt land behöver en viss tekoindustri på grund av försörjningsberedskapen. Den produktionen kan vi rimligen inte slå av, om vår försvarsförmåga skall förbli trovärdig. Jag hävdar fortfarande att Sverige tillhör de länder som har det största tillmötesgåendet gentemot u-länderna på det här området, eftersom vår import av tekoprodukter ändå är så betydande.

Sedan kan jag inte förstå varför folkpartiet är så engagerat i att komma åt de människor som under svåra förhållanden arbetar i den här branschen i de regioner av vårt land där man sliter för att klara tekoindustrins framtid. Jag tror att vi behöver ett visst minimiskydd.

Något som förvånar mig ännu mer är att ni inte säger ett ord om det stora protektionistiska område som återstår för Sveriges del, nämligen jordbruksområdet. I det fallet är det inte fråga om en andel på 20 % av självförsörjningsgraden utan om 120 %.

Om ni skall göra en insats för konsumenterna, bästa folkparti, gå då till lika kraftig attack mot jordbruksregleringen som ni nu gör mot vårt blygsamma tekoskydd.

Anf. 167 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Lennart Petterssons tolkning av mitt exakta uttalande må han stå för själv. Han har själv indirekt bekräftat att han övertolkade det ganska kraftigt, och det må han väl göra.

När det gäller exportfrizonerna är detta område en direkt utvidgning av de frihamnar som vi har i Sverige. Vi tror att det finns betydande insatser, bl. a. avregleringar, som man har gjort i en rad västerländska länder och som kan underlätta både etableringen och exporten och importen av varor, i synnerhet beträffande produktion som inte bara är produktion för det egna landet, utan som skall vidare eller reexporteras till en lång rad länder. Sedan må Lennart Pettersson välja hur många dåliga förslag på avregleringar som helst. De saknar dock betydelse om man har bristande vilja att genomföra någonting. I fallet Svappavaara var det ju ni som ville ha betydande skattesubventioner för att kunna locka dit både det ena och det andra företaget.

Liberaliseringen av tekoimporten gäller en liberalisering i förhållande till en import som inte direkt konkurrerar med svensk produktion. Det gäller i stället snarast u-landsimporten, den import som inte i första hand riktas mot de svenska företagen. Tvärtom kan denna import vara en betydande hjälp – inte minst ur u-landssynvinkel. En liberalisering på detta område visar att Lennart Petterssons frihandelstal ändå har sina fläckar.

Det är samma sak i detta betänkande. Jag påminner ånyo om metallskrotet som ett typiskt exempel på ett område där socialdemokraterna inte ville bryta upp de kartell- och monopolbildningar som finns. Socialdemokraterna faller i stället till föga för de olika krafter som finns på marknaden. Jag vill även ånyo notera beträffande stödet till krisbranscher att vi numera har en ansvarsfull opposition, nämligen den borgerliga, som är beredd att stödja och göra det bästa möjliga av varvsnedläggningar i stället för som under de borgerliga regeringsåren: en socialdemokratisk opposition som gjorde allt för att trilskas i sådana sammanhang genom att kräva att varv skulle fortleva utan några möjligheter att konkurrera. Det har skett en väsentlig tillnyktring med den nuvarande oppositionen.

Anf. 168 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Jag har redovisat flera skäl till att vi tycker att det är så viktigt att komma åt begränsningarna på just tekoområdet. Det första och viktigaste skälet är att det för u-länderna är oerhört viktigt att de har en marknad för sina produkter om de skall kunna få en tillfredsställande utveckling. Det andra är intresset för konsumenterna här hemma att kunna köpa billiga varor i ett stort urval. För det tredje, Lennart Pettersson, har jag försökt påvisa att den svenska tekoindustrin påverkas ytterst marginellt av denna import – om den ens påverkas alls.

Jag har också vid tidigare tillfällen, då vi diskuterat denna fråga, sagt till Lennart Pettersson att vi är kritiska också mot restriktionerna på jordbruksområdet.

Slutligen, herr talman, ytterligare några ord om den principiella frihandelsdebatt som vi hade huvudsakligen före middagsuppehållet. Vi kan ju konstatera att det internationella beroendet ökar i världen. Inte bara de politiska besluten utan också vårt vardagsliv påverkas mer och mer av händelserna utanför vårt lands gränser. Denna sanning gäller naturligtvis inte minst u-länderna. Därför menar jag att den avgörande frågan är om vi lyckas göra det internationella beroendet till något positivt, till ett internationellt samarbete, där nationerna visar respekt för varandras erfarenheter och förutsättningar.

På detta område kan Sverige spela en roll både genom vårt eget handlande och genom att försöka påverka andra nationer.

Anf. 169 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Bara en sista replik till Per Westerberg. Jag noterar med tillfredsställelse att reträtterna fortsätter från hans sida. Den här exportzonen har nu krympt och blivit något som i stort sett liknar det gamla frihandelsbegreppet. Detta är intressant att notera, eftersom det inte precis var den texten man hade i sin reservation.

När det gäller tekoimporten från u-länderna var det tydligen bara fråga om att sådan export skall släppas fri från dessa länder som inte drabbar den svenska industrin. Detta innebär ju stora begränsningar i texten i den reservation som moderaterna har avgett. Men det står inte så i reservationen, utan där skärs allt över en kam, utan hänsyn till försörjningsberedskap osv.

Till slut kan jag bara konstatera, apropå den diskussion som förts om stödet till krisbranscherna under de borgerliga regeringsåren, att vi nu vet varför de borgerliga regeringarna satsade dessa stora summor i krisbranscherna. Det berodde inte på att man själv var övertygad om att det var en riktig politik, utan det var uppenbarligen därför att man var rädd för att ta ett annorlunda beslut. Gjorde man det skulle ju socialdemokraterna tydligen bråka i riksdagen, och en sådan strid vågade man tydligen inte ta. Det kallar jag ett i all sin aningslöshet oerhört avslöjande om hur illa det gick till när det gäller dessa frågor i de borgerliga regeringarna på den tiden – om nu Per Westerberg är sanningsvittne här. Vi står till väsentliga delar bakom det industristöd man gav till de krisdrabbade industrierna – det gör vi ingen

hemlighet av. Det var inte vi som tog upp diskussionerna. Det är moderaterna och folkpartiet som har tagit upp denna diskussion för att slå oss i huvudet, men det är ju vi som har dragit ner krissubventionerna. Vad som hänt är att centern tagit extra illa vid sig och skrivit en diametralt motsatt reservation, eftersom centern inte tyckte att vårt försvar av detta stöd var tillräckligt kraftfullt. Vad vi har fått uppleva när det gäller detta betänkande – och delvis också här i kammaren – är att de forna koalitionsbröderna helt har råkat i luven på varandra i denna fråga. Jag kan bara konstatera att det är en intressant uppvisning av borgerlig splittring som man nu får återupprepat för sig.

Andre vice talmannen anmälde att Per Westerberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 170 BÖ FINNKVIST (s):

Herr talman! Frågan om tillfällig utförsel av metallskrot för ombearbetning är en liten del i detta stora betänkande som gäller utrikeshandelspolitiska frågor men fordrar kanske ändå en viss uppmärksamhet. I varje fall har vi i utskottet lagt ned en hel del arbete på just denna fråga. Om inte annat så har detta varit lärorikt, vill jag påstå.

Den princip som i dag gäller i Sverige och i grannländerna – då menar jag i stort sett hela Västeuropa – är att det är exportförbud i alla länder för all metallskrot. Det är bäst att jag tillägger att det är möjligt att importera metallråmaterial till all industri i dessa länder. Skall man då göra ett särskilt undantag för en viss metall, i detta fall mässing? Argumenten kan ju egentligen gälla all metall. Jag skulle i varje fall ha svårt att förklara varför jag har ett särskilt ställningstagande just i frågan om mässing. Utskottsmajoriteten har inte funnit så tungt vägande särskilda skäl att det undantag som efterlysts skulle vara motiverat. Jag vill påstå att vi i utskottet är överens om principen om frihandel. Vi är också överens om att regeringen skall verka för avskaffandet av den här typen av handelshinder.

Per Westerberg har i flera inlägg här talat om kartelliknande förhållanden, som han tycker skall avskaffas. Man kan fråga sig vad det skulle vara för nytta med att avskaffa just den här typen av särskilda hinder – särskilda hinder är det ju – i ett så litet land som Sverige. Skulle det egentligen vara av någon större betydelse? Det är väl bättre att regeringen verkar för ett avskaffande av dessa hinder, något som vi är överens om på ett större plan. Då skulle man vinna förståelse för det hela från industrin, vilket vi inte har i dag, i varje fall inte från den industri som sysslar med smältning av metaller. Inom verkstadsindustrin har man däremot viss förståelse för det hela.

Sedan till bearbetning och återtagning av metallskrot samt metallurgisk identitet. Fastställande av metallurgisk identitet sker i samband med omsmältningen av skrotet. Det innebär att metallurgisk identitet fastställs utomlands, dit skrotet utförts. På något annat sätt går det inte. Det skulle i varje fall bli väldigt dyrt att göra det på annat sätt.

Kommerskollegiet har behandlat frågan. Vi har hämtat remissyttranden

från olika organ, och de är övervägande negativa. Motionärens påstående att det nuvarande förhållandet skulle ha lett till 15 % dyrare råmaterial för industrin och att industrier eventuellt lagts ned på grund av detta förhållande har inte kunnat bestyrkas. Vi har gjort försök och efterlyst exempel på industrier som just av denna anledning fått läggas ned.

Moderaterna och folkpartiet har i sin reservation yrkat på en ensidig avveckling under en försöksperiod. Utskottsmajoriteten tycker att regering-
en bör verka för en internationell avveckling av denna typ av handelshinder. Då kan man också förhoppningsvis få någonting i utbyte.

Lennart Pettersson har redan yrkat avslag på motionen och bifall till hemställan i betänkandet. Jag instämmer i detta.

Anf. 171 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Detta är ett bra exempel på den socialdemokratiska viljan att försöka främja frihandel. Här försvarar man indirekt den kartellbildning som finns med en prisnivå på en konstlad låg nivå jämfört med världsmarknadspriser. Prisnivån är ungefär hälften så hög i Sverige beroende på att det egentligen bara finns tre köpare på marknaden, som sinsemellan självfallet kan utöva en viss prispress. Men skulle denna kartellbildning brytas upp, skulle vi få en prisnivå som mer var anpassad till förhållandena på världsmarknaden. Vi skulle få en prisnivå som gynnade verkstadsindustrin. Denna industri svarar ju för största delen av skrotet. Med den ordning som vi har i Sverige försämras denna industris konkurrenskraft. Det är just verkstadsindustrin som utnyttjar denna typ av metall, och största delen av metallskrotet faller på denna sektor.

Jag kan nämna att det inom hela Europeiska gemenskapen finns frihandel när det gäller metallskrot. Det innebär att priset på skrotet är väsentligt högre där än vad vi har i Sverige. Detta leder naturligtvis samtidigt till att det blir lönsammare att så att säga hämta in skrot, eftersom man kan ge bättre betalt. En bättre prisnivå på skrotet skulle med andra ord underlätta för verkstadsindustrin.

EG visar på att en bättre skrotmarknad även underlättar skrotförsörjningen till verken, och jag tycker det är den vägen vi måste vandra genom att visa en vilja att bryta upp kartellerna och på det sättet skapa en frihandel även när det gäller metallskrot.

Anf. 172 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag vill påstå att utskottsmajoriteten har gett uttryck för denna mening, så viljan finns. Men vi vill inte göra en ensidig avveckling. Avvecklingen skall ske på ett sådant sätt att Sveriges industri får samma möjligheter som konkurrentländernas.

Sedan tycker jag det är litet väl enkelt att prata om just en kvalitet – det är ju vad man har gjort hela tiden. Principen måste diskuteras i ett större sammanhang, och då blir det strax svårare.

Anf. 173 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! För att kunna bryta upp en kartell måste man visa god vilja. Vi har inte gått särskilt långt här utan har föreslagit en försöksperiod, när man skulle kunna bevilja licenser för att föra ut skrot för omsmältning. Det är en mycket försiktig väg, men den innebär ändå en fingervisning gentemot utlandet att vi är beredda att bryta upp skrotkartellerna.

Jag vill ånyo påpeka att inom hela EG-området, som ju ändå omfattar större delen av Västeuropa, har man en frihandel vad gäller skrot. I USA finns inga sådana restriktioner som Bo Finnkvist hänvisar till. Det finns så många exempel att jag menar att vi måste visa god vilja om vi skall kunna få någon handlingskraft och förmåga att påverka detta område i riktning mot frihandel.

Anf. 174 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag har ju försökt förklara att det som är svårt med en sådan försöksperiod är just den konstruktion som har föreslagits. Den bygger på frågan om metallurgisk identitet, och den går inte att fastställa i dag, efter vad jag kan förstå. Då blir det hela så pass dyrt att det är helt omöjligt att genomföra ett sådant försök.

Om man drar de praktiska konsekvenserna av förslaget, blir det ytterst fråga om en byteshandel – skrot mot färdiga stänger. Det kan väl vara rätt ointressant vilken valuta man använder.

Det här är en mycket svår fråga.

Anf. 175 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! När det gäller konstruktionen av den första ansatsen till ett uppbrytande av kartellen står kommerskollegium bakom det förslag som man anser vara det bästa att starta med. Om Bo Finnkvist har en annan uppfattning, har han haft all möjlighet i världen under hela utskottsbehandlingen att anvisa ett alternativ.

Anf. 176 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Kommerskollegium kan, efter vad jag kan förstå, eventuellt tänka sig ett sådant här försök. Efter kontakter som vi har haft med industrier av olika typer, har vi emellertid kommit till den slutsatsen – trots att vi började med ungefär samma utgångspunkt som Per Westerberg – att detta skulle bli ett mycket besvärligt försök. Det är orsaken.

Anf. 177 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Är det inte så, Bo Finnkvist, att de industrier ni har haft kontakt med är de som smälter skrotet? Det är ett fåtal företag som drar nytta av kartellen. Konsumenterna, de som borde få dra nytta av den, den svenska verkstadsindustrin i de delar som sysslar med den här typen av metaller, som har möjlighet att få bättre prisnivå och därmed större konkurrenskraft – dem har ni inte tagit hänsyn till.

Anf. 178 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Vi har också försökt få fram information om att industrier skulle ha blivit särskilt svårt drabbade av de priser som i dag råder på mässing, men det har inte lyckats.

Anf. 179 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det är riktigt att ni inte har lyckats få fram något fall av konkurs. Men det är långt mellan konkurs och bättre konkurrenskraft, så att man kan skapa fler arbetstillfällen och öka exporten.

Anf. 180 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Samma förhållande gäller ju för alla metaller i Sverige. Om vi skall se saken på det sättet, blir det ett mycket mer omfattande resonemang, som jag har sagt.

Anf. 181 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det är helt riktigt, men det här är den första början. Är Bo Finkvist beredd att fortsätta att bryta upp kartellerna, så är vi helt på hans sida.

Anf. 182 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Efter de kontakter vi har haft med olika typer av företag har vi funnit att det inte är lämpligt att göra ett sådant försök.

Anf. 183 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Därmed slår alltså Bo Finkvist fast att det är bra med karteller. Det är en uppfattning som vi inte delar.

Anf. 184 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Vi är överens om att vi skall verka för frihandel, men det är sättet på vilket vi skall avveckla hindren som det har varit diskussion om i denna fråga. Det tycker jag att Per Westerberg kan erkänna.

Anf. 185 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Genom att bryta upp kartellerna kan vi öka frihandeln. Det är det enda sättet att uppnå frihandel. Man kan inte gärna försvara kartellerna, om man vill uppnå frihandel.

Anf. 186 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag är helt säker på att vi inte kommer längre i den här diskussionen.

Vi är övertygade om att ett ensidigt avvecklande i ett så litet land som Sverige av sådana här hinder, som finns över hela västvärlden, inte påverkar förhållandena i rätt riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 12.)

Anf. 187 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 9 om styrelseordförande i affärsbank.

Styrelseordförande i affärsbank**Anf. 188 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):**

Herr talman! I denna proposition liksom i så många andra dokument där socialdemokraterna för pennan talas om vad "samhället" vill, när man egentligen avser vad *staten* vill. Och det talas om "sambhällsintressen", när det i själva verket är fråga om *statsmaktens*, dvs. den regerande konstellationens, intressen. Denna systematiska och medvetna sammanblandning av begreppen "samhälle" och "stat" är graverande för socialdemokratin. Som Svensk uppslagsbok upplyser oss om är det endast utifrån totalitära synsätt, som *staten* "identifierar sig själv med ett begrepp, varav *staten* vanligen anses vara en underart, sambhället".

Låt oss slå fast att i ett fritt land är *staten* blott *en* del av samhället.

Vad är nu detta statsintresse eller, som socialdemokraterna säger, "sambhällsintresse", om enligt deras uppfattning skall tillgodoses genom att regeringen skall få avgöra vem som skall vara styrelseordförande i affärsbankerna?

Det är typiskt att dessa intressen aldrig definieras eller anges av regeringen. Detta påtalas också av lagrådet. Inte heller har socialdemokraterna i utskottet lyckats tala om vad det är för statsintressen som skall tillgodoses. Men nu finns här en sista möjlighet, innan beslutet skall fattas, att försöka tala om vad det är för någonting som skall åstadkommas. Det är en självklarhet att det måste, innan ett förslag som detta bifalles, preciseras vad det egentligen är för intressen det är fråga om, så att vi vet vad socialdemokraterna och kommunisterna röstar igenom. Affärsbankernas bolagsstämmor bör ju också rimligen få viss ledning på denna punkt, så att de förstår vad det är för personer som statsmakten menar att den skall utse att ingå i bankstyrelsen, ur vilken krets ordföranden skall hämtas.

Lika litet som de s. k. sambhällsintressena definierats, lika litet har det närmare motiverats varför det nya systemet skall införas. Det sägs bara att affärsbankernas beslut har betydande återverkningar på viktiga ekonomiska frågor och att bankerna representerar stort inflytande på näringslivet.

Men då undrar man: Har inte ordföranden i Volvo större inflytande än ordföranden i Uplandsbanken. Föreningsbanken eller Jämtlands Folkbank? Jo, men skall då detta förslag ses som bara ett steg på vägen till det socialistiska systemet, där samma motiv ständigt används för att låta statens grepp hårdna? Ja, det är väl så man skall se det, och därför är den fråga vi nu diskuterar något långt mer än huruvida *staten* skall utse ordförande i affärsbankernas styrelser. Det är en fråga av stor principiell betydelse.

Bankerna har stort inflytande. Därför finns det en särskild banklag, en bankinspektion och en riksbank. Bankerna är redan i dag utsatta för en

ingående kontroll inom ramen för ett i lag fastställt regelverk. Därför behövs inte det mygelsystem som nu föreslås, där regeringen i formlösa former skall styra valet av styrelseordförande i affärsbankerna.

Frågan är också hur betydelsefulla bankerna i själva verket är. Jag citerar ur det senaste numret av Affärsvärlden:

”Minskad makt för bankerna, blir en annan slutsats av de två senaste årens omfattande ägarförändringar. Politikerna tycks dock fortfarande tro att de stora affärsbankerna är de viktigaste kontrollorganen för svenskt näringsliv varför de fortsätter sin regleringsiver. I själva verket är utvecklingen den motsatta. Direktörernas frigörelseprocess, inte minst några kapitalstarka storbolags inmarsch i olika investmentbolag, skapar nya maktcentra som kan rubba eller slå sönder gamla bindningar. Dessutom har ju olika regleringar lyft ut en mycket stor del av kreditvolymen utanför banksystemet.”

I sin kommentar till lagrådets yttrande över regeringens förslag säger finansministern att ”det föreligger inte, annat än i undantagsfall, någon motsättning mellan samhälls- och bankintressen”. Finansministern säger detta för att värja sig mot viss kritik som lagrådet framför: Men han borde då inse att just eftersom motsättningar mellan affärsbankernas intressen och andra s. k. samhällliga intressen inte finns annat än i undantagsfall och eftersom det redan finns en omfattande kontroll av affärsbankerna, behövs inte det nya systemet, inte ens med hans egna socialistiska värderingar.

Men låt oss ett ögonblick godta att staten på grund av bankernas stora betydelse i det ekonomiska livet skall ha rätt att på detta mygelartade sätt utse dessas styrelseordföranden. Har då inte de politiska partierna stort inflytande på det ekonomiska livet? Eller pressen? Och facket? Skall av det skälet staten utse ordförandena i tidningsföretagen och i fackföreningarna? Lika självklart som det svaret blir nej, lika självklart borde det bli nej på regeringens förslag i dag. Socialdemokraterna har inte lyckats åstadkomma ett enda ynka hållbart motiv för att regeringen skall lägga sig i vem som skall bli ordförande i affärsbankerna.

Man kan fråga sig: Varför har man inte i demokratier ett helt centraliserat, politikerdominerat system utan i stället en långtgående utspridning av inflytande och beslutsrätt, en decentralisering som på det ekonomiska området sker inom marknadsekonomin? Ja, det finns många skäl för det.

Ett skäl är att man vill öka den sakkunskap med vilken beslut fattas. Centralt placerade byråkrater och politiker har inte tillräcklig kompetens för att sköta allt. Detta ser vi hela tiden exempel på. Det finns förvisso inget som säger att regeringar har någon särskild skicklighet att utse styrelseordförande. De statliga företagen fungerar i genomsnitt sämre än privata. Den statliga affärsbanken har inte särskilt utmärkt sig. En tidigare ordförande avgick för en tid sedan under ganska pinsamma former. Allra viktigast är att ordföranden är en skicklig bankman och inte någon som är anpassligt duktig på att tolka några statliga intressen, som är så luddiga att socialdemokraterna inte kan definiera eller motivera dem och som skulle kunna komma att ändras när någon ny regering tillträder.

Ett decentraliserat system har vi också för att få en lämplig och klar ansvarsfördelning. En styrelseordförande har ett ansvar, och det ansvaret skall styrelsen och bolagsstämman kunna utkräva. Socialdemokraternas nyordning suddar till ansvarsförhållandena. En bankordförande tar långsiktiga hänsyn i bankens intresse, men nu skall han kunna erfara att han har andra hänsyn att ta, för att behåga vad en ibland kortlivad och ofta kortsiktig regering uppfattar som viktigt just nu. När man ser hur den nuvarande regeringen t. ex. myglar för att med egna, snäva intressen manipulera prisindex, kan man ana sig till vilka kortsiktiga, irrelevanta överväganden som kan komma att behöva föresväva de bankordförande som fortsättningsvis skall leva på regeringens nåd.

Formlösheten i de kontakter som skall föregå bankens val av ordförande visar också hur socialdemokraterna är i färd med att avlägsna sig från rättsstatens klara system av ansvarsfördelning, till förmån för ett rent politiserande.

Detta leder i sin tur över till det tredje och viktigaste motivet till att man bör eftersträva en långtgående decentralisering. Denna decentralisering är frihetens och det individuella bestämmandets förutsättning. Det måste finnas många olika intressen och intresseriktningar, många olika kraftfält. Det behövs vad som kallas "pluralism" för att bevara och befrämja friheten. I det centralstyrda systemet förkvävs friheten. Om man anser att storbanker har för stor makt, bör man utöver att genom lagregler övervaka deras verksamheter se till att konkurrensen ökar, t. ex. genom att utländska banker får större möjligheter att etablera sig här. I vart fall skall man inte ytterligare öka statens makt – den allra största maktkoncentration som vi redan har.

Den nya statliga maktkoncentrationen framträder bjärt i förslaget att regeringen skall kunna avsätta en styrelseordförande som den en gång har godkänt. Ordföranden skall kunna avsättas utan närmare motivering.

I motioner och i en gemensam reservation har de borgerliga partierna pekat på riskerna i ett sådant här system för självständighet och oberoende. Så här skriver vi i vår reservation:

"Både presumtiva och redan godkända styrelseordförande måste ofrånkomligen känna osäkerhet om vilket mått av handlings- och yttrandefrihet de kan räkna med utan risk för negativa reaktioner från regeringens sida. Det innebär ingen nedvärdering av dessa personers självständighet och integritet ---"

Dessa farhågor säger socialdemokraterna "vittnar om en felaktig uppfattning om syftet med det aktuella förslaget och om en underskattning av de berörda personernas integritet. Att en styrelseordförande i en mot regeringen kritisk anda deltar i samhällsdebatt och opinionsbildning är givetvis väl förenligt med att han lojalt verkar för att samhällets intressen, såsom de har definierats av statsmakterna och berörda myndigheter, blir beaktade i bankens verksamhet."

Här talar socialdemokraterna alltså om "samhällets intressen, såsom de har definierats av statsmakterna", men en av poängerna med mitt anförande är att de aldrig har definierats av statsmakterna.

Men den mycket mera betydelsefulla invändningen är den, att man på detta sätt inte alls kan, som socialdemokraterna gör, vifta bort det faktum att man i detta sammanhang verkligen måste överväga vilka konsekvenser en sådan ordning får för integriteten hos de bankstyrelseordförande det är fråga om. Det är en viktig fråga.

I 1809 års regeringsform stadgades att domare och andra ämbetsmän var oavsättliga, för att – jag citerar här Malmgrens grundlagskommentar – ”garantera rättssäkerhetsintresset genom en i förhållande till både Konungen och allmänheten oberoende och självständig tjänstemannakår”. En del tekniska ändringar gjordes i denna lagstiftning på 1960-talet, och departementschefen – socialdemokrat – påpekade då: Om ”värdet av en självständig och oväldig kår av förvaltningstjänstemän och om anställningstrygghetens betydelse i detta sammanhang råder – – – icke delade meningar”.

Om nu bankerna är så oerhört viktiga måste det rimligen vara än viktigare att styrelseordförandena där står fria i förhållande till regeringen och inte kan avsättas. Detta måste vara viktigare än att hejda regeringen från att avskeda en eller annan av sina egna statstjänstemän, som kanske t. o. m. allvarligt har försummat sina plikter.

Om vi borgerliga har underskattat bankordförandenas integritet, när vi säger att de kan påverkas i sina ställningstaganden av att regeringen kan avsätta dem, skulle det i så fall innebära att ett flera hundra år gammalt lagstiftningsarbete, vars tankar ännu är gällande och som socialdemokraterna själva har deltagit i, skulle vara grundat på en total missuppfattning.

Om vi underskattar bankordförandenas integritet genom att säga att de kan komma att inte göra självständiga ställningstaganden på grund av sitt beroendeförhållande till regeringen, måste socialdemokraterna i så fall våldsamt ha underskattat alla statstjänstemäns integritet, genom att de har ställt sig bakom olika lagstiftningar som innebär att man skall ha ett stort mått av frihet från att kunna avskedas av politiska myndigheter. Man kan inte på detta sätt vifta bort denna mycket viktiga hänsyn, som socialdemokraterna gör.

Med den föreslagna ordningen kommer bankordförandena att sitta lösare i sadeln än t. o. m. en generaldirektör och andra personer på tidsbegränsade, statliga, ej sällan mer eller mindre politiska förordnanden. I själva verket kommer regeringen att ha lättare att sparka en ordförande i en privat bank än att byta ordförande i ett, vilket som helst, av staten ägt bolag!

Jag tycker kort sagt att detta regeringsförslag är bedrövligt. Därför ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 189 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Som framgått av herr Burenstam Linders anförande är det en från principiell synpunkt utomordentligt viktig fråga som vi nu har att behandla. Trots detta skall jag försöka att fatta mig kort.

I proposition 35 till årets riksdag föreslås att regeringen skall godkänna valet av styrelseordförande i affärsbankerna. Därmed tas ytterligare ett steg mot socialisering av det svenska samhället. Centerpartiet, som enligt sin

grundläggande ideologi är motståndare till socialisering, säger bestämt nej till förslaget.

Propositionen innehåller över huvud taget inga saksål för förslaget. Tvärtom framhålls i propositionens inledning att staten redan nu har många kontroll- och styrinstrument när det gäller bankernas verksamhet.

Först kan nämnas att bankverksamhet inte får bedrivas, om inte oktroy har beviljats. Denna skall förnyas med vissa mellanrum. Vi anser att det är fullt tillräckligt att regeringen har möjlighet att vägra ny oktroy. Riksbanken kan vidare genom penningpolitiska åtgärder påverka bankernas verksamhet. Dessutom utövar bankinspektionen en fortlöpande kontroll över bankernas verksamhet.

Jag skall ge ytterligare ett exempel på samhällets insyn i bankstyrelsernas sätt att arbeta. Sedan några år tillbaka utser regeringen statliga representanter i bankstyrelserna, inte bara i huvudstyrelsen utan i förekommande fall även i regionstyrelser, ett system som departementschefen förklarar fungera tillfredsställande. Jag skulle kunna göra listan över kontroll- och styrmöjligheter för staten ännu längre. Men vi anser att de kontroll- och styrmöjligheter som det allmänna redan har är fullt tillräckliga och därför säger vi nej till förslaget, som till vissa delar är helt otillfredsställande utformat. Jag vill ge ett par exempel.

Regeringen skall ju inte bara godkänna styrelsens val av ordförande. Om regeringen inte utser den valda ordföranden, skall regeringen utse en annan ordförande. Vad mera är: regeringen kan under löpande mandatperiod avsätta ordföranden, om regeringen inte är nöjd med hans sätt att arbeta i banken. Det här ger regeringen möjlighet till styrning av och makt över bankväsendet som starkt påminner om socialism.

I centerns motion har vi pekat på den helt orimliga situation som uppstår för Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank. Båda dessa banker är ju integrerade delar av starkt folkligt förankrade bankrörelser. Det skulle vara extra stötande, om regeringen i dessa fall finge rätt att avsätta en i demokratisk ordning vald ordförande.

Låt mig, herr talman, slutligen beträffande de offentliga styrelseledamöterna i affärsbankerna säga att vi inom centerpartiet är beredda att låta systemet fortsätta. För egen del har jag haft full insyn i hur det hela verkar, eftersom jag under ett antal år har fungerat som offentlig representant i en banks regionalstyrelse. Enligt mina erfarenheter har arbetet gått friktionsfritt. Jag hoppas att bankstyrelsen har haft nytta av de kunskaper som jag har som politiker. För min del har jag haft nytta av de kunskaper som jag har fått av arbetet i banken.

Med det här korta inlägget vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 190 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Så är det alltså dags för ytterligare en åtgärd som på ett mycket anmärkningsvärt sätt ökar statsmakternas kontroll över näringslivet. Den här gången handlar det om att regeringen skall godkänna styrelseordförandena i affärsbankerna.

För bara en månad sedan diskuterade riksdagen hur man skulle kunna samordna de offentliga styrelserepresentanternas arbete effektivare med hjälp av ett centralt sekretariat, som man kallade det för.

Nu invänder vän av ordning att det förslaget från två socialdemokratiska ledamöter inte fick stöd av riksdagen. Och det stämmer. Men den som minns diskussionen då mellan styrelseledamoten i SE-Banken Lennart Pettersson och styrelseledamoten i PK-Banken, tillika en av motionärerna för ett effektivare samhällsinflytande, Jan Bergqvist, den kommer också ihåg att dessa båda socialdemokratiska bankstyrelseledamöter var ganska överens om att det behövs ett effektivare samhällsinflytande.

Man kan alltså på goda grunder befara ytterligare fortsättning. Det framgår också om man tar del av protokollet från 1981 års socialdemokratiska partikongress, där de här frågorna diskuterades.

Folkpartiet ansluter sig inte till den grundläggande tanken bakom regeringens förslag. Vi tror inte på idén att det är genom utsedda eller godkända representanter i företagsstyrelser som statsmakterna skall utöva sitt inflytande. Enligt vår uppfattning skall politikerna, från en oberoende position, utarbeta ramar för näringslivet och sedan övervaka att företagen håller sig inom dessa ramar.

Följden av det förslag vi nu diskuterar och tidigare åtgärder i samma riktning blir att politikerna i stället sugs in i och blir delar av beslutsapparaten i näringslivet. Diskussionerna flyttas in i stängda sammanträdesrum, utom räckhåll för medborgare och massmedia. Olika makteliter vävs samman och vi får ett samhälle med mindre av öppenhet och mångfald.

Nu hävdar finansministern i sina försök att motivera det här förslaget att systemet med offentliga representanter i affärsbankernas styrelser har fungerat bra. Men han förklarar inte hur han kommit fram till det resultatet, inte heller vad som avses med att systemet fungerar bra. Den första frågan socialdemokraternas talesman måste svara på blir alltså varför det här förslaget över huvud taget läggs fram.

Trots att det alltså inte redovisas några belägg för det positiva omdömet om systemet med offentliga styrelserepresentanter, anges detta som ett av skälen till att regeringen nu anser att det är dags att ta ett nytt steg i, som det heter, samhällets intresse. Det går inte med bästa vilja i världen att påstå att regeringens motiv är särskilt klart uttryckta. Därför blir min andra fråga till Lennart Pettersson: Vad avses egentligen med samhällets intresse i det här sammanhanget? Och framför allt, på vilket sätt har detta intresse hittills åsidosatts av bankstyrelsernas ordförande? Finns det några exempel på nuvarande styrelseordförande som enligt regeringens uppfattning inte håller måttet?

Såvitt jag kan förstå är det egentliga och det enda motivet för det här förslaget att öka regeringens makt över näringslivet. Det betyder i sin tur att ytterligare steg kan tas utan annan motivering än denna. Risker är uppenbara att vi får ytterligare förslag i samma riktning så länge vi har en socialdemokratisk regering.

Folkpartiet avvisar det här förslaget. Vi anser dessutom att det nuvarande

systemet med statliga representanter i affärsbankernas styrelser bör slopas. Som kammarens ledamöter känner till, har vi hela tiden motsatt oss också detta. Vi har själva aldrig heller nominerat några ledamöter till dessa uppdrag.

Låt mig gärna till sist erkänna att det är med viss förvåning jag konstaterat att centerns ledamöter i utskottet instämmer i finansministerns positiva bedömning av det här systemet. Eftersom regeringen hittills inte har kunnat ge några belägg för det påståendet, vore det intressant att få veta hur man från centerhåll kommit fram till det omdömet.

Jag betvivlar inte Tage Sundkvists kunskaper, men det räcker inte när han säger att det har fungerat friktionsfritt. Det är knappast ett tillräckligt motiv.

Moderaterna delar däremot vår uppfattning att man bör slopa systemet med statliga representanter i affärsbankernas styrelser. Min fråga till moderaterna blir då om den här kritiken innebär att man funderar på att dra sig ur den formen av samhällskontroll av näringslivet.

Anf. 191 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först yrka bifall till näringsutskottets betänkande 9.

Från oppositionens sida försöker man dra en stark skiljelinje mellan var socialdemokratin står i denna fråga om samhällsinflytande över bankerna och var oppositionen står. Men vi har bara behövt lyssna på de fatala inlägg som gjorts i frågan i dag för att konstatera att vi här har ett helt spektrum med ställningstaganden, teoretiska och praktiska, med hänsyn till vad man anser om samhällsintressets berättigande i förhållande till affärsbankerna.

Vi har alltså socialdemokratin som vill att regeringen skall godkänna valet av ordförande i affärsbankerna. Vi har centerpartiet som inte tycker så, men som däremot tycker att det samhällsintresse som manifesterar sig i att vi har de offentliga styrelseledamöterna är utmärkt och har fungerat väl. Det har inte varit vare sig teoretiska eller praktiska problem av de slag Burenstam Linder i sitt inlägg målade ut.

Sedan har vi moderaterna. De säger visserligen nej till offentliga styrelseledamöter, men likafullt sitter deras representanter med bland dem och utövar någon form av samhällsinflytande.

Till slut har vi folkpartiet som säger nej till offentliga styrelseledamöter och tar konsekvenserna av sitt ställningstagande och inte ställer upp i någon affärsbank för att utöva något samhällsinflytande.

Här har vi alltså ett brett spektrum av åsikter och ställningstaganden. Det kan tjäna till att ge den fråga vi nu diskuterar i dag dess rätta proportioner. Det är en relativt liten fråga. Vi är alla överens om att det finns ett speciellt samhällsintresse som måste tillgodoses när det gäller så tunga enheter som affärsbankerna. Sedan gäller det att finna de praktiska formerna för detta.

Det finns inget underlag för det mycket dramatiska anförande som Staffan Burenstam Linder höll från talarstolen i kväll. Hans utläggningar faller på sin egen orimlighet, herr talman.

För att belysa det ytterligare kan jag passa på att svara på den fråga som Christer Eirefelt ställde till mig: Vad finns det för exempel på nuvarande

styrelseordförande som regeringen inte är tillfreds med och som man vill säga nej till?

Såvitt jag kan förstå har regeringen inga invändningar mot de nuvarande styrelseordförandena. All den dramatik som utspelas från den här talarstolen från oppositionens sida förefaller med den bakgrunden något malplacerad.

Däremot finns vissa historiska exempel som belyser det faktum att vid enstaka, mycket speciella tillfällen kan det vara bra att staten har denna möjlighet i sin hand. Vi har nämligen haft en del incidenter som lyckligtvis inte har utvecklat sig fullt ut, men som ändå fanns där. Utan att nämna några namn kan jag säga att det var vissa attacker från en viss person mot Skaraborgsbanken för några år sedan. Det var vissa attacker från en annan person mot Jämtlands Folkbank, också för några år sedan. Dessa personer skulle uppenbart vara olämpliga att sitta i den ansvarsposition som det innebär att vara styrelseordförande och kontrollör över en affärsbank.

Så nog finns det behov av denna – som jag skulle vilja kalla den – reservlagstiftning som regeringen föreslår.

Herr talman! Bank- och kreditväsendet är på många sätt oljan i det samhällsekonomiska maskineriet – för att nu komma in på varför affärsbankerna är någonting speciellt. Affärsbankernas spelar nämligen en central roll inom bank- och kreditväsendet. Det är inte bara så att affärsbankerna styr stora penningströmmar, utan de har också genom ett nätverk av närstående ägarintressen ett mycket betydande inflytande över den industriella utvecklingen i vårt land. Så har det blivit genom den uppbyggnad vi fått av den svenska industrin och de traditioner vi har på detta område. Denna maktställning för framför allt de större affärsbankerna i vårt land anser jag inte nödvändigtvis behöver vara till någon nackdel. Tvärtom vill jag ge det erkännandet att vi på senare år har sett flera exempel på hur bankerna medverkat i framsynta industriella strukturförändringar och långsiktiga industrisatsningar. Det har också funnits tillfällen när bankerna gått i närkamp med mer kortsiktiga finansintressen på börsen och i andra sammanhang, intressen som velat göra klipp av olika slag. Det är alltså positivt. Men när det gäller penningmakt av den storleksordning som affärsbankerna representerar, både direkt och indirekt, är det ändå riktigt att de demokratiskt valda samhällsorganen har ett mått av inflytande.

Dessutom är Sverige inte större än att samhälls- och bankintressena bör kunna samarbeta på ett förtroendefullt sätt.

Jag blir litet bedrövad när man i alla sammanhang kommer dragandes med den här liberala filosofin, där man alltid vill sära ut varje intresse för sig. Sverige är ett litet land. Vi har en besvärlig uppgift att hävda våra ekonomiska intressen i relation till stora ekonomiska makter och stora multinationella företag. Samhället och företagsamheten eller – om Staffan Burenstam Linder föredrar det – staten och företagsamheten bör i detta lilla land samverka till hela samhällets fördel. Vi har som ett litet land betydande nackdelar. Skall vi slåss på olika fronter, får vi sannolikt ut ett sämre gemensamt resultat än om vi kan samverka. Det tror jag är grunden för det samspel som regeringen vill få till stånd med affärsbankerna, bl. a. genom detta förslag.

*Styrelseordförande
i affärsbank*

Oppositionen har alltså gjort stort väsen av att regeringen skall godkänna valet av affärsbanksordförande. Likaså har man vänt sig mot principuttalandet i propositionen att en affärsbanksordförande skall beakta såväl samhälls- som ägarintressena. Jag har förklarat varför samverkan för mig framstår som värdefull i stället för att de olika intressena drar åt var sitt håll.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet är speciellt intresserade av att dra den här skarpa gränsen, men vi har alltså noterat att centerpartiet delvis har en annan uppfattning; centerpartiet fortsätter att förordna samhällsintresset i form av offentliga styrelserepresentanter. I själva verket är det ju så att den diskussion som nu förs för eller emot samhällsintresset hade vi större anledning att föra i början av 1970-talet när frågan om offentliga styrelserepresentanter kom in i bilden. Jag har sagt det tidigare, och jag understryker det än en gång. Jag anser alltså att man främst från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida har velat göra ordförandefrågan till något av en symbolfråga: man vill på något sätt försöka nagla fast socialdemokratins såsom varande anhängare av något slags mygeleekonomi.

Såvitt jag förstår har reaktionen från de närmast berörda bankintressena varit betydligt lugnare. Och affärsbanksordförandena kan med all säkerhet sova gott om nätterna också fortsättningsvis, även om regeringen formellt skall godkänna valet av dem.

Jag vill också erinra om att vi i denna kammare så sent som för en månad sedan avlog ett förslag om att inrätta ett centralt utredningssekretariat till stöd för de offentliga styrelserepresentanterna i bankernas och försäkringsbolagens styrelser. Med detta beslut har riksdagsmajoriteten sagt ifrån att den inte har någon större önskan att gå in och detaljreglera affärsbankernas verksamhet. Det finns därför ingen som helst anledning att ta talet om mygeleekonomi och mygelbeslut på allvar.

Framför allt bör man se det begränsade reformförslaget som något av en beredskapslag – och som en markering av samhällsintressets legitimitet i dessa sammanhang. Vi vill poängtera att speciellt de stora affärsbankerna ur samhällssynpunkt är något väsentligt mer än ordinära företag. Med hänsyn till den roll som de stora affärsbankerna spelar i vårt land och den betydelse som de har för insättare och låntagare och de direkta och indirekta ägarintressen som de samverkar med och kontrollerar, kan man hävda att affärsbankerna är speciella och att samhällsintresset i detta fall har en särskild relevans. Det är bara att understryka vad som står om detta i propositionstexten – och som utskottet i sitt betänkande instämmer i.

I övrigt, herr talman, skall jag kanske säga några ord om talet från oppositionens sida om att regeringen genom förslaget vill bädda för mygel. Bengt Westerberg, folkpartiledaren, sade i ett inlägg i DN för en tid sedan: Allt kommer att ske bakom lykta dörrar, utan möjlighet till insyn. Burenstam Linder har upprepat samma tema här i kväll.

Jag vill hävda att det snarare är motsatsen som kommer att vara förhärskande i framtiden. Det är nu som vi har hemliga kontakter mellan bankstyrelserna och regering, antingen direkt eller också via de offentliga representanterna. Dessa kontakter – exempelvis inför en sådan betydelsefull

fråga som utseendet av en ny styrelseordförande i en storbank – kommer inte ut i pressen eller till allmänhetens kännedom. Det är genom den nu föreslagna ändringen i banklagen som dessa frågor lyfts ut från de slutna rummen och träder fram i dagsljuset.

Om regeringen i något enstaka fall skulle säga nej till det förslag till val av styrelseordförande som en bankstyrelse har lagt fram, kan jag mycket väl tänka mig att oppositionen kommer att nagelfura detta – in i minsta detalj. Jag är inte säker på att ens konstitutionsutskottet kommer att undgå att drabbas av de undersökningarna.

Det nu aktuella förslaget kommer verkligen att öppna möjligheter för en diskussion. Det skulle sannerligen bädda för en stor och inträngande debatt om regeringen inte skulle ställa sig bakom ett visst förslag vid utseendet av styrelseordförande.

Något maktmissbruk på det här området, som Staffan Burenstam Linder utmålade det i sitt inledningsanförande, tror jag alltså inte ett ögonblick att vi kommer att behöva befara. Varje regering med någon självbevarelsedrift kommer till varje pris, om det inte finns alldeles speciella skäl, att vilja värja sig för den typ av personaffärer som i så fall kommer att målas upp av den svenska pressen, inte minst kvällspressen – den älskar ju politiska s. k. affärer av olika slag.

Herr talman! Jag skall avsluta mitt inlägg med att peka på en sak som jag tror också är viktig i sammanhanget. Det är att vi nu med all sannolikhet står inför en betydelsefull ändring i bankverksamheten i vårt land. Jag tänker på att utländska affärsbanker kommer att få tillåtelse att etablera sig här. Inte minst från den synpunkten finns det anledning att välkomna förslaget att regeringen skall godkänna en föreslagen styrelseordförande. Jag tror att detta kommer att uppfattas som en fördel av en majoritet av svenska folket.

Jag ber än en gång att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan.

Anf. 192 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m), replik:

Herr talman! Lennart Pettersson gjorde gällande att jag var överdramatisk. Det här är en sådan liten fråga, sade han. Men sedan återkom han ungefär 30 gånger till det s. k. samhällsintresset. Då undrar jag: Är det en liten fråga att tillgodose de samhällsintressen som Lennart Pettersson talar om? Är det en bagatell han pratar om i namn av det s. k. samhällsintresset?

Lennart Pettersson påstod vidare att det hade varit så lugna reaktioner på det socialdemokratiska förslaget om ordförandena i bankstyrelserna. Jag vill peka på att det förekommit en häftig reaktion, och den kom ifrån en f. d. ordförande i en bank. Möjligen kan det intressera Lennart Pettersson, när vi nu talar om den beroendeställning som bankordförandena kommer i, att den som vågat yttra sig förutom, kollektivt, Bankföreningen är en individ i den här kretsen, en f. d. bankdirektör. Det kanske ger en viss inblick i hur systemet kan tänkas komma att fungera.

Alla är överens om att man bör ta hänsyn till de s. k. samhällsintressena. Det är ju därför vi har lagregler. Vi har en serie lagregler, men vi vill absolut inte ha ett system där regeringen skall av- och tillsätta bankordförande.

Lennart Pettersson antydde att det förekommit incidenter. Ja, uppenbarligen blir slutsatsen att systemet har fungerat som det är nu, och då kan det ju knappast behövas någon ändring i det.

Vidare talade Lennart Pettersson mycket om det spektrum av uppfattningar som fanns i de borgerliga partierna. Jag påminner mig den debatt i den här frågan som fördes inom det socialdemokratiska partiet på dess kongress för några år sedan. Där var det uppenbarligen ett stort spektrum av åsikter, och det var inom ett enda parti. I den debatt som nu förts fick Lennart Pettersson nästan slå knut på sig själv för att hitta några verkligt stora skillnader i uppfattningarna när det gäller huvudfrågan, nämligen tillsättandet av ordförandena. Bankstyrelserna är såvitt jag begriper helt ense med de borgerliga i sina uppfattningar. Däremot är uppfattningarna på den socialdemokratiska sidan synnerligen luddiga, trots att det där rör sig om ett parti. Socialdemokraterna var inte bara luddiga i den kongress jag talade om, utan de är det fortfarande. Ni har inte lyckats ange vad de här bankordförandena skall ha för sig. Vilka är de samhällsintressen ni talar om? 30 gånger använde Lennart Pettersson ordet samhällsintresse. Tänk om han i sin replik, herr talman, skulle använda motsvarande tid till att försöka tala om vad det är för någonting!

Det klokaste Lennart Pettersson sade var att Sverige är ett litet land. Det blir inte större med det här förslaget, det kan jag försäkra.

Anf. 193 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Lennart Pettersson vill få det här att framstå som en liten fråga. Han försöker tona ned betydelsen av det förslag som presenterats i proposition 35. Jag kan alls inte hålla med Lennart Pettersson. Om förslaget genomförs, vilket vi vet att socialdemokrater och kommunister nu kommer att samverka till, kommer regeringen därmed att få ett maktvapen i sin hand, som inte på något sätt kan jämföras med det system med offentliga representanter i bankstyrelserna som vi hittills haft.

Lennart Pettersson konstaterar att vi nu accepterar systemet med de offentliga styrelserepresentanterna. Ja, det gör vi. Men låt mig betona att vi i en reservation framhåller att en av de främsta orsakerna till att vi accepterar det systemet är att bankerna fullt ut godtar detsamma.

Låt mig vidare konstatera att inte heller Lennart Pettersson kunde framföra några sakargument när det gäller de nya förslagen – vederbörande statsråd hade ju inte några som helst sakförslag att komma med i propositionen. Det enda som i det här avseendet sägs i propositionen är följande: Med hänsyn till den roll som affärsbankerna har inom samhällsekonomin anser jag emellertid att samhällets inflytande över styrelsernas sammansättning bör stärkas.

Vad Lennart Pettersson har att tillägga är att det här systemet behövs. Det skall fungera som en beredskapslagstiftning.

Egentligen är jag litet förvånad över att ni socialdemokrater är så förfärligt rädda för att tala ur skägget. Ni är väldigt rädda för att tala om att ni är socialister. Det är den reella bakgrunden i det här sammanhanget. På era

partikongresser och även från LO-håll har man ju rest kravet på en socialisering av affärsbankerna. Det kravet tillgodoser ni således genom att ta ett steg mot ökad makt från regeringens sida över bankväsendet. Regeringen skall alltså kunna utse en ordförande i en affärsbanks styrelse, och regeringen skall även kunna avsätta en ordförande som man inte tycker om.

Jag är, som sagt, litet förvånad över att ni skäms för att ni är socialister – ni vill ju tydligen inte tala om den saken.

Anf. 194 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Jag hade hoppats att Lennart Pettersson, som själv är bankstyrelseledamot, skulle kunna råda bot på regeringsförslagets avsaknad av motiv. Jag trodde att i varje fall några av alla de frågetecken som finns skulle kunna rätas ut. Dess värre är det så, att det ansvariga statsrådet – finansministern – inte bara tycks anse att riksdagen inte behöver några förklaringar till eller belägg för de påståenden som görs i propositionen. Dessutom har den debatt som förts alltsedan förslaget presenterades ägt rum utan att några som helst försök gjorts att bemöta frågeställarna eller att rätta ut några av de frågetecken som finns. Jag vill dock ha svar på några av de viktigaste frågorna. Därför gör jag ett nytt försök och frågar således Lennart Pettersson:

Vad menas med formuleringen att ordförandena skall företräda samhällsintresset? Och hur skall de här formlösa kontakterna gå till? Är det så konstigt att Bengt Westerberg talar om beslut bakom lyckta dörrar?

En fråga svarade dock Lennart Pettersson på, nämligen följande: Finns det någon styrelseordförande i dag som inte håller måttet? Lennart Pettersson svarade nej på den frågan. Men vad i fridens namn finns det för skäl att ändra på den här proceduren?

Det är möjligt, herr talman, att förslaget i praktiken kommer att framstå som ett ganska harmlöst förslag, helt enkelt därför att det blir svårt för regeringen att säga nej till en styrelses förslag till ordförande. Det är, som sagt, möjligt att det blir så. Kan Lennart Pettersson ge ett enda exempel på hur motiveringen för ett sådant nej skulle kunna se ut? Det skulle vara intressant att få ett besked därvidlag. Med andra ord: Hur skall man kunna veta om en kandidat kommer att beakta samhällets intresse, när ni inte ens kan tala om vad som menas med samhällets intresse?

Anf. 195 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! En fördel med Christer Eirefelt i motsats till Staffan Burenstam Linder är att man i varje fall i viss utsträckning kan föra en meningsfull diskussion med honom. Christer Eirefelt ställer konkreta frågor. Han drar slutsatser på basis av de svar som jag har försökt ge, medan Staffan Burenstam Linder håller på i vanlig ordning. Därför skall jag i första hand fortsätta diskussionen med Christer Eirefelt.

Samhällsintresset när det gäller att ta ställning till om en styrelseordförande skall godkännas eller inte innebär helt enkelt att regeringen skall kunna

säga nej till en från samhällets synpunkt direkt olämplig person. Att i detalj definiera hur en sådan ser ut är nog väldigt svårt, men det följer av denna formulering och övriga formuleringar i propositionen att dylika fall kommer att bli utomordentligt sällsynta. Det är en liten fråga, en ren undantagsfråga.

Diskussionen för eller emot samhällsintresset i affärsbankerna har vi att föra i första hand när vi debatterar de offentliga styrelserepresentanterna, som är direkt tillsatta för att tillvarata samhällsintresset. Om Staffan Burenstam Linder inte vet vad samhällsintresse i detta sammanhang innebär, kan han lämpligen fråga sin kollega, centerpartisten Tage Sundkvist, som i en reservation har förklarat att de offentliga styrelserepresentanterna fyller en värdefull funktion när det gäller att bevaka samhällsintresset i affärsbankernas styrelser.

Anf. 196 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Lennart Pettersson har gjort sig besväret att läsa min reservation när det gäller de offentliga styrelserepresentanterna. I varje fall gjorde han sig skyldig till en fullkomlig felcitering. Vad han nu talade om står inte i reservationen.

Jag skulle gärna vilja ställa en fråga i anslutning till mitt senaste anförande: Är inte detta förslag ändå i första hand ett svar på de socialiseringskrav som har ställts av den socialdemokratiska rörelsen och i andra hand avsett att åstadkomma ett system, som är lämpligt att använda i samhället?

Anf. 197 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Avslutningsvis vill jag konstatera att redan utgångspunkten för detta förslag är felaktig. Hela tanken måste bygga på att det finns en direkt motsättning mellan det som kallas samhällets intresse och det som ligger i företagets intresse. Men så är det ju inte. Det viktigaste för samhället måste vara att banken sköts på ett riktigt och effektivt sätt och följer de regler som vi politiker har ställt upp. Detta intresse har naturligtvis också banken. För att nå den effekten behövs varken av regeringen godkända styrelseordförande eller offentliga representanter i styrelsen; det må mina meddebatterande bankstyrelseledamöter ursäktas att jag säger.

Anf. 198 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Till vad Christer Eirefelt just sade skall man lägga att bankerna, särskilt de stora affärsbankerna, direkt eller indirekt kontrollerar mycket stora företag. Hur bankerna sköter den delen av sin verksamhet är givetvis mycket betydelsefullt för samhället, för de många människor som arbetar i dessa företag och för de regioner där dessa företag är verksamma. Det sägs att SE-banksgruppen omfattar företag med över 400 000 anställda. Det är klart att det är ett samhällsintresse att kunna känna en trygghet i att den som väljs till styrelseordförande där har samhällets och sitt företags bästa för ögonen. Nu tror jag inte ett ögonblick att det kommer att hända något särskilt på den punkten. Självfallet inte. Men det står klart att regeringen aldrig kan fransäga sig sitt ansvar, om det skulle komma en helt olämplig

person med helt andra avsikter än dem som ligger i det allmännas intresse när det gäller dessa frågor.

Jag vill än en gång understryka att i och med att utländska affärsbanker med stor sannolikhet kommer att etablera sig i Sverige, kommer detta att göra det befogat att regeringen får möjlighet att få ett ord med i laget när det gäller styrelseordförande.

Anf. 199 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Innan jag kommenterar proposition 1984/85:35 vill jag gärna helt kort slå fast att ett lands rättsordning kan vara uppbyggd på många olika sätt. De styrandes syn på det förtroende och den rättssäkerhet som de anser skall åvila den enskilde medborgaren och juridiska personer avspeglas ofta i de lagar och förordningar som föreslås av dem som regerar.

Vi moderater företräder den linjen, att regering och riksdag skall dra upp de ramar inom vilka medborgarna får handla fritt utan statsmakternas inblandning så länge de utfärdade lagreglerna följs. Organisationer, föreningar osv. utser fritt sina förtroendevalda och sina tjänstemän, men får också självfallet ta det fulla ansvaret för sitt handlande. Om man tror på en marknadsekonomi uppbyggd på fri företagsamhet är detta synsätt en nödvändighet.

Förespråkar man å andra sidan en politik som bygger på att staten i varje enskilt fall skall ha det avgörande inflytandet över besluten, såväl stora som små, är det däremot en nödvändighet att tillse att man skaffar sig de regler som behövs för att staten skall kunna ingripa. Samhället får då ta det fulla ansvaret för praktiskt taget alla beslut som fattas, och den enskilde individens motivation och ansvar förvandlas då till en nullitet. Jag kan för min del inte se någon fördel med det sistnämnda systemet.

Något som är helt oacceptabelt är ett system där staten vill ha det avgörande inflytandet över besluten, utan att vilja ta ansvar för sina handlingar. Detta blir, vilket har påtalats här i dag från flera håll, bl. a. av Staffan Burenstam Linder, ett slags mygeleekonomi, där spelreglerna är så vagt utformade att enskilda individer och juridiska personer skall ta det fulla ansvaret över den egna verksamheten, trots att de inte har det avgörande inflytandet över utseendet av de personer som skall sköta verksamheten. Regeringens proposition om styrelseordförande i affärsbank är ett utmärkt exempel på en sådan politik.

Det har, herr talman, länge varit känt att kärnan i det socialdemokratiska partiet länge förordat en socialisering av det svenska bankväsendet, och detta har också påtalats från olika håll i kvällens debatt. Det har egentligen ingenting att göra med hur bankerna fungerar utan det handlar om att makten över kapitalet bör ligga i statens händer. Effektivitet och konkurrens inom näringslivet har knappast varit några honnörsord på de socialdemokratiska partikongresserna. Men rädslan för att det svenska folket inte skall tycka om den jättesocialisering som det skulle innebära om affärsbankerna socialiserades har verkat återhållande på socialdemokratin. Kanske det också här och var bland de mer insiktsfulla funnits en viss rädsla för det

*Styrelseordförande
i affärsbank*

faktum att man inte kunnat få fram personer som skall besitta den övernaturliga dådkraften att både vara en socialdemokratisk regering helt till lags och dessutom leda en bank på affärsmässiga villkor. Därför har också socialdemokratin steg för steg försökt att få kontrollen över de svenska affärsbankerna utan att behöva ta något ansvar för verksamhetens bedrivande.

Jag vill helt kortfattat erinra om att det 1970 genomfördes en lagstiftning om offentliga ledamöter i affärsbankernas styrelser. Detta skedde i syfte att, som det heter: "skapa en form för samhällets medverkan i och inflytande över affärsbankernas beslut vad gäller finansieringsverksamhetens allmänna inriktning samt i enskilda kreditfrågor".

Enligt finansministern har denna representation fungerat väl, men någon redovisning av hur finansministern kommit fram till denna slutsats ges inte. Det finns med andra ord inget belägg för påståendet. Vi moderater har deklarerat vår synpunkt i en partimotion, och vi har också i reservation 2 gett uttryck för vad vi anser när det gäller denna fråga. Detta har vi f. ö. gjort tillsammans med folkpartiet.

1976 fick också kommunerna rätt att utse två ledamöter i de styrelser som en bank kan tillsätta för ett avdelningskontor eller för ett lokalkontor. Men detta, herr talman, är inte de enda möjligheterna för samhället att skaffa sig kontroll över bankernas verksamhet. Det viktigaste är beviljandet av s. k. oktroy. Sådan beviljas som bekant om bankrörelse befins vara nyttig för det allmänna, som det heter. Därtill sker också tillsyn från samhällets sida genom bankspektionen, riksbanken, konsumentverket, NO och datainspektionen. Så nog finns det, Lennart Pettersson, en stark kontroll över banker och kreditinstitut. Men detta är tydligen inte nog för dem som egentligen vill socialisera bankerna. I propositionen tas nästa steg. Med följande vaga formulering: "Med hänsyn till den roll som affärsbankerna har inom samhällsekonomi anser jag emellertid att samhällets inflytande över styrelsernas sammansättning bör stärkas." Kräver regeringen nu också att få godkänna styrelsens val av ordförande i en affärsbank? Det är ju kontentan av resonemanget. Några andra motiv ges inte. Det har inte heller getts så många svar på de frågor som har ställts här i kväll när det gäller den frågan. Det är kanske naturligt. Har man inga starka sakargument blir ordknappheten en bekväm sköld att gå bakom.

Regeringen säger sig med detta förslag ha garantier för "att till ordförande i affärsbankerna utses en person som kan förväntas verka för att också 'samhällets intressen' beaktas i bankens verksamhet."

Eftersom det behövs s. k. oktroy för att bedriva bankverksamhet här i landet och denna måste förnyas vart tionde år och banken för att få sådan måste som det heter vara "nyttig för det allmänna", frågar jag socialdemokraternas talesman Lennart Pettersson: Vilka bankordföranden i dag arbetar så att banken inte är nyttig för det allmänna? Om svaret är att alla gör det – det har Lennart Pettersson viss erfarenhet av, eftersom han råkar sitta i en affärsbankstyrelse – ställer jag också frågan: Vad är skillnaden mellan att vara nyttig för det allmänna, som krävs vid oktroy, och att, som det skrivs i

propositionen, beakta "samhällets intressen" i bankens verksamhet? Jag tycker att man från socialdemokraternas sida är skyldig inte minst de personer som är och i framtiden skall utses till bankordföranden i en affärsbank ett svar. Eftersom inget försök till en precisering görs i propositionen, borde vi rätteligen ha fått svaret här i kväll i debatten. Jag konstaterar att det dess värre hittills uteblivit.

Herr talman! Vidare heter det i propositionen att valet av ordföranden skall ske efter formlösa kontakter mellan banken och regeringen, varför regeringen som regel kan förväntas godkänna den föreslagna styrelseordföranden. Eftersom ingen som helst precisering av innebörden i termen "verka för samhällets intressen" givits i propositionen, kan detta innebära att samhällets intressen exempelvis blir liktydigt med att man arbetar för en socialistisk politik eller t. o. m. att man vill arbeta för affärsbankernas egen socialisering. Vidare föreslås i propositionen att regeringen får återkalla sitt godkännande, om ordföranden inte längre uppfyller de villkor för godkännande av val som anges, dvs. om samhällets intressen inte beaktas i verksamheter. Så står det skrivet i propositionen.

Herr talman! Följsamma, okritiska affärsbanksordföranden är tydligen vad socialdemokraterna vill ha. När nu affärsbankernas ordföranden måste godkännas av en socialistisk regering kan vi ana vad nästa steg blir. Måhända samma regler skall gälla ordföranden i storföretagen. Motivet har vi redan fått. Sedan följer hela skalan: först löntagarfonderna, sedan godkännande av ordföranden i affärsbankerna. Nästa steg är inte långt borta. Steg för steg pågår socialiseringen. De som inte faller i den socialistiska regeringens smak skall kunna avsättas.

Jag sade den gång då löntagarfonderna infördes att detta var början till ett tystnadens och likriktningens samhälle. Regeringens proposition 1984/85:35 om styrelseordförande i affärsbank är en bekräftelse härpå.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i det betänkande som vi nu har att behandla.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 12.)

Anf. 200 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 12 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1984/85.

De regionala utvecklingsfondernas garantigivning, m. m.

Anf. 201 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 12 innehåller ett antal för kammaren ganska välbekanta frågor. Den första fråga som jag har anledning att kommentera gäller utvecklingsfondernas garantigivning. För oss moderater är det ganska självklart att vi motsätter oss en sådan i och med att vi anser

*De regionala ut-
vecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

att utvecklingsfonderna inte skall ägna sig åt bankverksamhet utan i stället koncentrera sin verksamhet till rådgivnings- och konsultinsatser. Det finns då heller ingen anledning att fastställa några avgifter för garantigivningen för olika former av lån från utvecklingsfonderna.

När det gäller investeringsprogrammet inom energiområdet från 1983/84 har vi själva redan tidigare sagt att vi anser att de investeringar på energiområdet som behöver komma till stånd och är lönsamma kommer till stånd utan denna statliga stöd- och kreditgivning. Därför finns det enligt vår uppfattning ingen anledning att använda de anslagna medlen även under kommande år.

Den tredje punkt som vi har haft en särmening om i betänkandet gäller Göta kanal. Göta kanal har ju övertagits av domänverket. Vi har stort förtroende för domänverket vad avser skötsel av skogar och skogsfastigheter och därmed likartade arbeten. När det gäller att driva kanalverksamhet har vi däremot anledning att förmoda att det finns krafter som kunde kommersialisera Göta kanal på ett väsentligt effektivare sätt. I synnerhet som regeringen har fått kännedom om att det finns en ideell förening vid namn Göta Kanals Vänner, som erbjuder sig att ta över verksamheten och driva Göta kanal på mer kommersiella villkor och är beredd att satsa pengar på en betydligt mer offensiv marknadsföring för att kommersialisera kanalen och skaffa in nya intäkter, tycker vi att det är anmärkningsvärt att regeringen inte har velat pröva den nya, friska satsning som vi tycker det borde vara naturligt att göra.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 5. Jag har för avsikt att begära votering och rösträkning vad gäller reservation 2.

Anf. 202 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det här betänkandet tar ju upp bl. a. utvecklingsfonderna och deras förluster vid garantigivning och förlusttäckningen vid Göta kanalbolag. Jag skall beröra båda dessa områden. Först till utvecklingsfonderna.

För ett år sedan fick riksdagen ta ställning till ett regeringsförslag om att den statliga delen av förlusttäckningen på vissa av utvecklingsfondernas lån skulle upphöra. Tidigare gällde att staten och utvecklingsfonderna delade på förluster som uppkommit på garantier som beviljats t. o. m. år 1983. Dess värre följde riksdagsmajoriteten regeringens förslag och beslutade att den 50-procentiga förlusttäckningen från staten skulle upphöra.

Från centerns sida motsatte vi oss den gången förslaget. Vi hade motiv för detta. Vi såg en fara i att det successivt skulle leda till en minskad benägenhet hos fonderna att ta risker. I förlängningen skulle det kunna hämma småföretagsutvecklingen. Detta skulle främst drabba de delar av landet där förlusterna av olika anledningar blivit stora. Vissa fonder har ju haft stora förluster, och med den förändrade rollen skulle fondernas intresse att ta risker minska.

Dessutom menade vi att slopandet av statens 50-procentiga förlusttäck-

*De regionala ut-
vecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

ning stegvis kan leda till en urholkning av utvecklingsfondernas egna kapital, särskilt i ett läge då fonderna inte tillförs nytt utlåningskapital från staten.

Jag kan intyga att våra farhågor hade brett stöd ute hos många utvecklingsfonder, i synnerhet hos de fonder som ligger i de s. k. skogslänen. Man kan säga att dessa många gånger har tvingats redovisa större förluster än fonderna i storstadsregionerna.

Det torde vara välbekant att utvecklingsfonderna spelar en avgörande roll när det gäller att stimulera och utveckla de mindre och medelstora företagen. Fondernas kreditgivning är ofta en förutsättning för en positiv företagsutveckling som helhet.

Men vad händer nu? Jo, regeringen lägger fram ett förslag som innebär att fondernas rätt att ta ut högre garantiavgifter på utestående medel ökar. I dag gäller att fonderna får ta ut en garantiavgift på 1 % av utestående belopp. Den avgiften kommer nu att öka. Företagen kommer härigenom att få en högre räntekostnad. Vad detta i sin tur innebär för småföretagens möjligheter att hävda sig tror jag var och en förstår.

När vi i fjol påpekade att sloandet av statens 50-procentiga förlusttäckning skulle innebära en minskad benägenhet för fonderna att ta risker viftades det bort av socialdemokraterna och utskottsmajoriteten. Riksdagsmajoriteten såg inga som helst risker. Men, herr talman, i dag har vi faktiskt fått ett kvitto på att centerns farhågor var riktiga. Annars skulle ju inte regeringen ha lagt fram förslaget om en ökning av garantiavgiften, så att fonderna skall kunna få täckning för sina förluster. Och det är nästan så att även utskottsmajoriteten ger oss rätt. Man vågar i alla fall inte tillbakavisa vår kritik, utan man gömmer sig bakom argumentet att det nu aktuella förslaget ger fonderna ökad frihet. Ja, visst får fonderna en ökad frihet, men den leder fram till att de pengar som utvecklingsfonderna lånar ut blir dyrare. Då är det inte särskilt mycket värt med den nya rörelsefriheten hos fonderna, om den får konsekvenser när företagen skall låna pengar.

Herr talman! Det hade varit bättre om regeringen och utskottsmajoriteten, som i detta fall består av fler partier än socialdemokraterna, hade lagt fram ett förslag som inneburit en återgång till de tidigare principerna, alltså den 50-procentiga förlusttäckningen, där staten svarade för 50 % och utvecklingsfonderna för 50 %. Men intresset för småföretagen kanske inte sträcker sig så långt. Åtminstone omfattar inte majoritetens ställningstagande någon större förståelse för den situation som många utvecklingsfonder befinner sig i.

En återgång till de tidigare principerna, där staten och utvecklingsfonderna delade på förlusttäckningen, vore det enda riktiga. I det läget skulle också talet om ökad frihet för fonderna att öka sina garantiavgifter äga riktighet.

Det är inte högre avgifter och inte heller högre räntekostnader utan tvärtom lägre avgifter och lägre räntekostnader som utvecklar företagen.

Landstingen och staten är ju tillsammans huvudmän för fonderna. När man diskuterar dessa frågor med socialdemokratiska företrädare i landsting och utvecklingsfonder delar de centerns uppfattning. Jag kan då konstatera att socialdemokraterna på denna punkt går i otakt. Man har en uppfattning

Torsdagen den
13 december 1984

*De regionala ut-
vecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

här i kammaren och en annan hos utvecklingsfonderna.

Jag vill betona att vi från centerns sida inte kommer att medverka att utvecklingsfondernas handlingsutrymme begränsas och försvaras. I stället bör vi öka fondernas resurser i syfte att stimulera nyföretagandet, småföretagen och sysselsättningen. Jag kan inte förstå varför socialdemokraterna väljer den rakt motsatta vägen. Och ännu svårare har jag att förstå moderaternas ställningstagande, som vi fick presenterat av Per Westerberg.

Den reservation som moderaterna lämnat, nr 2, är en ganska skrämmande läsning. Den är ett klart bevis på att moderaterna inte intresserar sig för utvecklingsfonderna och inte vill förstå deras roll i närings- och regionalpolitiken. Jag kan inte tolka moderaternas reservation på något annat sätt. Där står det att fonderna "bör koncentrera sina insatser till rådgivnings- och konsultinsatser" och att finansieringsverksamheten bör "föras över till banker och liknande organ" för att göra verksamheten effektivare.

Jag är på det klara med att bankerna i första hand skall ta ansvar för kreditgivningen till småföretagen. Men när inte bankerna längre vill ta risker i företag som ligger i utpräglade glesbygdsområden, i områden med en svag industri- och företagstradition, är det då meningen, Per Westerberg, att staten skall lämna dessa företag och bygder åt sitt öde? Är det inte då som fonderna skall gå in och ta risker för att skapa sysselsättning och ge trygghet? Eller menar moderaterna att de företagen och de bygderna helt och hållet skall lämnas åt sitt öde? Det är vad som skulle bli fallet om fonderna inte får ägna sig åt kreditgivning på samma sätt som f. n.

Sedan, herr talman, till förlusttäckningen i AB Göta kanalbolag.

Här presenterar regeringen en mycket kortsiktig lösning på problemet. Jag kan bara beklaga att regeringen inte varit mera lyhörd för de förslag till finansiering och utveckling av verksamheten som presenterats av bl. a. näringslivet och Göta Kanals Vänner.

Det finns, som Per Westerberg sade, utrymme för aktiviteter. Bl. a. genom försäljning av skogsfastigheter som tillhör bolaget kan man erhålla kapital för att finansiera verksamheten. Man skall också ta fasta på idéer som framförts från olika håll. En utförsäljning av skogsfastigheterna skulle sedan i sin tur kunna bidra till struktur- och arrenderingsförbättringar i skogsfastigheter med annan ägarkategori.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centern har undertecknat.

Anf. 203 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Det är på en punkt i tilläggsbudget I som folkpartiet har invändningar mot regeringens förslag. Det gäller förlusttäckning i AB Göta kanalbolag.

Vi tror framför allt att den föreslagna lösningen är mycket kortsiktig och att de grundläggande problemen kommer att kvarstå.

Men det som är uppseendeväckande är egentligen inte det här förslaget i sig, utan det är regeringens ointresse för det förslag som föreningen Göta Kanals Vänner presenterade i våras.

Det innebär en mycket seriös satsning, som skulle ske med medverkan av en näringslivsgrupp och berörda landsting och kommuner.

Ett tiotal resursstarka företag var beredda att medverka, inte bara i eget intresse utan också till gagn för sysselsättning, kultur och rekreation i den här regionen. Ekonomiskt innebar förslaget att staten skulle kvarstå med sitt nuvarande aktiekapital, dvs. drygt 4 milj. kr., och att det skulle göras en emission av nytt aktiekapital på sammanlagt minst 25 milj. kr. riktad huvudsakligen till näringslivet men också till berörda landsting och kommuner. Aktiemajoriteten i bolaget skulle alltså övergå i enskild ägo.

Men det här intressanta förslaget sade alltså regeringen kallsinnigt nej till, såvitt jag kan förstå utan några hållbara motiveringar. Och några sådana redovisas inte heller i det här förslaget.

I stället för den här förlusttäckningen anser folkpartiet att förhandlingarna med föreningen bör återupptas. Jag tror mig veta att intresset finns kvar, trots den njugga behandling man fick av regeringen i våras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Anf. 204 NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! Bakom det här betänkandet tycker jag mig skönja ett litet problem för en eventuellt kommande borgerlig regering – det gäller utvecklingsfonderna – men det är ju inte min huvudvärk.

I reservation 1, med följreservation 3, vill centern att staten skall täcka hälften av utvecklingsfondernas förluster på de risker som man tar genom att ge garantier åt företag. I reservation 2 vill moderaterna att utvecklingsfonderna inte alls skall syssla med utlånings- och garantiverksamhet. Båda ståndpunkterna är tidigare anmälda i riksdagen och diskuterade här.

Skälet till reservationerna är att regeringen i proposition 1984/85:25 har föreslagit riksdagen att fonderna skall få större frihet att själva bestämma storleken på den garantiavgift varmed man själva täcker sina garantiförluster på lån beviljade efter 1983 års utgång. Om avgiften blir sådan att den behöver begränsas, då må regeringen enligt förslaget utfärda direktiv därom. Därmed anser utskottet att risken är borta för det som centern befarar, att förlusttäckningen leder till orimliga avgifter.

Till Per-Ola Eriksson vill jag också säga att det är belagt att fonderna överlag inte saknar pengar – det är projekt som saknas.

Fondernas kreditverksamhet skulle kunna syfta till att fylla ut avståndet mellan de risker som bankerna bl. a. enligt banklagen har möjlighet att ta och de risker som den lilla företagaren förmår att bära. Härmed kompenseras småföretagen för de stora företagens överlägsna förmåga att ta risker, bl. a. med medel som man kunnat avsätta före skatt och där samhället därför också gett sitt bidrag. Den här risktäckningen kan småföretagen inte undvara, och utskottet biträder därför propositionen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i detta avseende.

Det är nödvändigt att 1983 och 1984 års investeringsprogram på energiområdet fullföljs. Det har också visat god samhällsekonomisk lönsamhet. Utskottet kan därför inte dela tankegångarna i moderatreservationen nr 4 –

Torsdagen den
13 december 1984

*De regionala ut-
vecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

de är tidigare kända för riksdagen.

Jag äskar bifall till utskottets hemställan även på denna punkt.

Så till en fråga av, som jag tycker, stor betydelse i avseende på vår näringspolitiks historiska förankring. Jag ser det som en kärkommen anledning att säga något härom.

Den förste närings- och regionalpolitikern var Karl IX – han var därtill helt fördomsfri. Redan som hertig rumsterade han om ordentligt genom att inleda tidernas största flyttlasspolitik, som varade i ungefär 200 år. Från nödlidande trakter i Finland, som då var svenskt, flyttade han med piska och morot människor till Bergslagen, som han därmed koloniserade. Finnarna fick där disponera så mycket mark som de kunde gå runt mellan solens uppgång och dess nedgång. Det berättas att finnarna överlistade kungen genom att ligga i tält och invänta midsommaren, då solen ju bara var borta ett par timmar.

På många håll i Bergslagen finns det fortfarande någon Karl IX:s väg eller Hertig Karls väg, som minne av hans arbetsmarknadspolitik men också av den stora industriella uppbyggnad som gav till resultat gruvor och bruk. Många minnesmärken från denna utbyggnad, låt vara i ett senare skede, finns kvar och vårdas – med växlande framgång, tyvärr – av hembygdsföreningar och andra.

En nödvändig förutsättning för vår industriella framväxt har varit möjligheterna till samfärdsel. Kanalerna blev stommen i det första utbyggnadsskedet. Redan på Gustav Vasas tid föddes tanken på en Svea kanal mellan Mälaren och Vättern.

Vi har förvånande många kanaler kvar. Längst i söder har vi Falsterbokanalerna, som byggdes 1940. Den är ett sentida militärt, men fullt brukbart minnesmärke i dag.

Dålslands kanal går mellan Köpmannebro och Ed. Den är känd i hela Europa för sin berömda akvedukt. Där finns fortfarande regional turisttrafik men ingen kommersiell trafik.

Säffle kanal har huvudsakligen turisttrafik och är farbar till Arvika.

Filipstads kanal har endast turisttrafik sedan den fick en fast bro vid Daglösen 1922.

Kinda kanal har endast turisttrafik, men den är regelbunden med motorseglaren Kind. Den har emellertid också den belastningen att det har byggts en fast bro på låg höjd över den.

Hjälmare kanal, som går från Gravudden vid Arbogaån till Hjälmarens och Örebro, har byggts om i sen tid. Den hade ända fram till 1940 reguljär trafik med ångare, Örebro I, II och III, men nu saknar den helt kommersiell betydelse.

Strömsholms kanal var en gång mycket viktig som en pulsåder för Bergslagen. Från Strömsholm går den till Smedjebacken. Från Smedjebacken gick en liten smalspårig järnväg till Ludvika, varmed man stod i förbindelse med Väsmans sjösystem. Över huvud taget är kombinationen med smalspåriga järnvägar och kanaler på 1850-talet mycket intressant, men jag skall förskona kammaren från att berätta därom. Nu förekommer endast

turism på Strömsholms kanal, och det är kommunerna längs kanalen som med stora uppoffringar underhåller den.

Hörks kanal fylldes igen vid Silverhöjden på 1950-talet. Det var rätt skamligt, enligt min uppfattning.

Vi har också kanaler som aldrig har blivit byggda. Projektet Dala kanal blev först stoppat på grund av att man byggde en järnväg i stället. I modern tid har projektet stoppats av att Domnarvet har lagt ned metallurgin. Projektet är antagligen inte längre realiserbart.

Engelska kanalen vid Boden har aldrig innehållit något vatten, för den blev aldrig färdig.

Vi har också rent kommersiellt motiverade kanaler – men ack så få. Det är den i Södertälje och den vid Lindö.

Göta kanals Västgötadel har en kommersiell motivering, medan Östgötadelen endast har turisttrafik, som är delvis reguljär med Tunbolaget.

Herr talman! Vad gör vi nu med våra kanaler och våra industriminnesmärken, som är så gamla och fina? Hur skall de underhållas? På privatekonomisk väg är det omöjligt att underhålla allt. Därför är också moderaternas förslag i reservation 5 en princip som i varje fall inte kan tillämpas generellt. Våra industrihistoriska minnesmärken måste bevaras genom samhällets försorg. Propositionens förslag enligt vilket domänverket är huvudman är inte bra och är omöjligt som generell lösning. Men det är ändå väsentligt bättre än att vi låter de bästa av våra gamla fina kanalsystem vara beroende av privat välvilja. Samhället måste bära ansvaret för sådana här kulturminnesmärken.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 205 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det finns anledning att lägga märke till att det socialdemokratiska förslaget, enligt vilket man skulle ge utvecklingsfonderna större frihet att vid lån själva bestämma storleken på garantiavgiften, i praktiken närmar sig den moderata ståndpunkten. I och med detta får man en rörlig ränta med tanke på de mera riskfyllda lån som utvecklingsfonderna också skall bevilja.

Vi har den principiella inställningen att bl. a. affärsbanker och föreningsbanker har ett mycket bra och välutvecklat kontorsnät. Dessa banker har också stor lokal sakkunskap. Därför kan de klara en riskfylld finansiering i glesbygden. De här bankerna har ofta en mycket lokal prägel och ett lokalt inflytande som bör kunna garantera att de investeringsprojekt som finns blir väl tillvaratagna. Jag undrar om Nils Erik Wååg verkligen menar att utvecklingsfonderna har överlägsen sakkunskap jämfört med de övriga bankerna.

Beträffande AB Göta kanalbolag kan vi notera att domänverket inte är någon idealisk ägare, vilket Nils Erik Wååg också tycktes mena. Det är möjligt att man kan klara underhållet, men det kan knappast bli någon fart på det hela, så att det blir mer kommersiellt lönsamt. När det nu finns en ideell förening, Göta Kanals Vänner, med en lång rad näringslivsrepresentanter som vill satsa på kanalen kommersiellt och med tanke på turism och image för

Nr 52

Torsdagen den
13 december 1984

*De regionala utvecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

*De regionala ut-
vecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

landet, finns det anledning att försöka utnyttja dessa positiva krafter.

Med näringsutskottets ordförandes stora intresse – som han visade inte minst i talarstolen – för de olika kanalerna i Sverige borde han väl i föreningen Göta Kanals Vänner kunna verka för kanalens fortbestånd, så att fler människor kan njuta av den.

Anf. 206 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Nils Erik Wååg gjorde en historisk tillbakablick beträffande kanalerna. Jag är emellertid inte så säker på att han prickade rätt när det gäller Engelska kanalen, eftersom han sade att den ligger i Boden. Men han har ju möjlighet att korrigera.

Nils Erik Wååg är ju som ordförande i en fond, Norrlandsfonden, säkert på det klara med att man inte kan ha höga avgifter. Det skulle ju vara detsamma som en hämsko på företagen. Om man inte kan ha höga avgifter i Norrlandsfonden, tycker jag att man inte heller skall ha det i utvecklingsfonden. Det blir för de små företagen stegvis svårigheter att utvecklas, eftersom de är beroende av utvecklingsfonden.

Nils Erik Wååg sade att det finns problem mellan vissa partier. Jag vill som svar säga att jag tycker att man bakom det här betänkandet kan skönja svårigheter bland socialdemokraterna. De talar ett språk här i riksdagen när det gäller utvecklingsfonderna, men de talar ett annat ute i landstingen och i de olika utvecklingsfonderna.

Jag kan hålla med om att utvecklingsfonderna över lag har rätt mycket kapital, men det beror ju på att man hittills har fått förlusttäckning för sina lån, delvis genom staten. Hittills har man alltså stått på den grund som lades av de icke-socialistiska regeringarna.

Jag tror att satsar man inte offensivt via utvecklingsfonderna på småföretagen, finns det en uppenbar risk för att det i vissa regioner här i landet inte blir en positiv småföretagsutveckling. Det kan innebära befolkningsutflyttning och ödeläggelse av vissa bygder.

Nils Erik Wååg talade om hertig Karls förmåga att flytta folk från ett land till ett annat. Får man inte en positiv utveckling av småföretagen, är jag ganska övertygad om att hertig Karl kommer att återuppstå, men då kanske i gestalt av Nils Erik Wååg, modell 1980.

Anf. 207 NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Per Westerberg att jag är med i så många järnvägsföreningar att det räcker för min ekonomi. Jag har inte råd med fler föreningar.

Vad har utvecklingsfonderna som inte bankerna har? Jo, utvecklingsfonderna har riksdagens uppdrag att ta risker utöver dem som är tillåtna för bankerna enligt banklagen. Detta är det uppdrag vi har gett utvecklingsfonderna. Det är därför de finns.

Ända sedan enkammariksdagen kom till har jag diskuterat med i synnerhet Erik Hovhammar i vilken omfattning det risktagandet skall ske, och Erik Hovhammar har minsann varit pådrivande i den frågan.

Till Per-Ola Eriksson vill jag säga att jag delar uppfattningen att det är en viss risk att vissa fonder kan komma att ta för höga avgifter. Men det är ju just därför det står i propositionen och i betänkandet att regeringen då kan ingripa. Därmed tycker jag att Per-Ola Eriksson skall vara trygg för den farhåga han har signalerat.

Anf. 208 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det bör inte vara brist på kapital som stoppar något småföretags investeringar. Jag tycker att man skall notera att finns det ett intresse och någon livskraft i en företagsidé, skall det inte vara höga räntor som håller tillbaka den idén. Om det verkligen är en bärkraftig idé, kommer den att få – till rimliga kostnader – det kapital som erfordras, oavsett om det är i ett stödlän eller någon annanstans.

Anf. 209 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Nils Erik Wååg säger att jag borde vara trygg med regeringens skrivning då det gäller nivån på garantiavgifterna. Jag skulle vara betydligt mera trygg, om vi kunde få ett system där det garanteras att utvecklingsfondernas kapital inte urholkas på grund av ganska stora förluster i vissa fall. Ett sådant system skulle ge utvecklingsföretagen svängrum.

Det som utskottsmajoriteten föreslår kommer att bli en svängrem för utvecklingsfondernas verksamhet och deras möjligheter att jobba aktivt för en positiv småföretagsutveckling som vi så väl behöver i det här landet.

Anf. 210 NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! Jag crinrar Per Westerberg om diskussionerna bakom utvecklingsfondernas tillkomst. Utvecklingsfondernas uppgift har skisserats som att de skall hjälpa småföretagen med kapitalbildningen. Småföretagen är ju i underläge i förhållande till de stora företagen, och därför skall utvecklingsföretagen tillhandagå småföretagen med riskkapital. Det är det uppdrag som utvecklingsföretagen har fått av riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 10

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 145 för reservationen av Staffan Burenstam Linder m. fl.

Näringsutskottets betänkande 2

Mom. 1 (försvar för frihandeln)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 205 röster mot 95 för hemställan i reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

*De regionala utvecklingsfondernas
garantigivning,
m. m.*

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 265 röster mot 14 för utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 2 av Jörn Svensson. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (protektionism genom krisstöd)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 4 av Tage Sundkvist och Olof Johansson – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (tjänstehandel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (hinder för u-landshandeln)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 96 för reservation 6 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 5 (tekniska och administrativa handelshinder)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 142 för reservation 7 av Tage Sundkvist m. fl.

Mom. 6 (Norden som hemmamarknad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (samarbetet med EG)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Sveriges internationella beroende i ekonomisk-politiska frågor

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 10 av Jörn Svensson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 8 (spridning av utrikeshandeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (statligt handels- och bytesbolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (inflytande från internationella organisationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (inflytande från multinationella företag)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 14 för reservation 14 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (multinationella företag och världshandeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (exportzoner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (tillfällig utförsel av metallskrot)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (utvidgning av öststatshandeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 9*Mom. 1 (styrelseordförande i affärsbank)*

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 146 för reservation 1 av Tage Sundkvist m. fl.

*Mom. 2 (offentliga styrelseledamöter i affärsbankerna)***Hemställan**

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 97 för hemställan i reservation 2 av Staffan Burenstam Linder m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 3 av Tage Sundkvist och Per-Ola Eriksson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Torsdagen den
13 december 1984

*Regelsanering på
det kyrkliga
området*

Näringsutskottets betänkande 12

Punkt 3

Mom. 1 (täckande av förluster vid de regionala utvecklingsfondernas garantigivning)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 50 för reservation 1 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson.

Mom. 2 (riktlinjer för de regionala utvecklingsfondernas garantigivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Staffan Burenstam Linder m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5 (fullföljande av 1983 och 1984 års investeringsprogram inom energisektorn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Staffan Burenstam Linder m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (förlusttäckning i AB Göta kanalbolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Staffan Burenstam Linder m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

29 § Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1984/85:11 Avgiftsuttag till försäkringen för tilläggs pension och arbetsskadeförsäkringen (prop. 1984/85:87)

Utskottets hemställan bifölls.

30 § Regelsanering på det kyrkliga området

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1984/85:8 om regelsanering på det kyrkliga området (prop. 1984/85:63).

Anf. 211 KARL BOO (c):

Herr talman! Det råder inga delade meningar om den föreslagna regelsaneringen på kyrkans område. Författningar som nu saknar betydelse bör upphävas. Vad som däremot kräver omsorg är formerna för en sådan reform.

De nya grundlagsbestämmelserna från 1982 anger formerna för den kyrkliga lagstiftningen.

Genom den nu aktuella propositionen föreläggs riksdagen för första gången ett regeringsförslag, där tolkningen av de nya bestämmelserna aktualiseras. Kyrkans centralstyrelse, som är beredande och verkställande organ för kyrkomötet, har förordat att kyrkomötet borde höras i lagstift-

ningsärendet. Skälet härför är att någon eller några av de lagar som föreslås upphävas skulle kunna anses avse grundläggande föreskrifter om svenska kyrkan. För sådana krävs enligt grundlagen kyrkomötets yttrande. I något fall kan det också göras gällande att de upphävda bestämmelserna kan aktualisera frågan om nya bestämmelser. Detta gäller t. ex. frågan om utbildning.

Anförda skäl talar för att propositionen borde avslås, och att regeringen i skrivelse till kyrkomötet borde begära dess yttrande över den föreslagna regelsaneringen. Vi har dock ansett att vi, med hänsyn till vad föredragande statsrådet anført, inte bör motsätta oss att propositionens förslag nu föreläggs riksdagen för beslut.

För framtiden är det dock angeläget att regeringen och riksdagen generöst prövar gränsdragningen vid tillämpningen av grundlagens övergångsbestämmelser på kyrkans område.

Herr talman! Jag har inte något annat yrkande än bifall till kulturutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

31 § Kammaren åtskildes kl. 22.13.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 52

Torsdagen den
13 december 1984

*Regelsanering på
det kyrkliga
området*